

TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 6, Sayı: 20, Mart 2019, s. 379-395

Berna KAYACIK

Selçuk Üniversitesi Tarih Bölümü, bernakayacik@hotmail.com

1833 TARİHLİ NÜFUS DEFTERİNE GÖRE DIVLE KÖYÜ'NÜN İKTİSADİ VE İÇTİMAİ YAPISI

Özet

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk nüfus sayımı II. Mahmut döneminde 1830-1831 arasında yapılmıştır. Bu nüfus sayımında amaç, devletin asker potansiyelini ve vergi kaynaklarını (özellikle gayrimüslimlerden alınacak cizye için mükellefleri belirlemek) tespit etmektir. Bir diğer amaç, ülkede yaşayan Müslüman ve Müslüman olmayan (gayrimüslim) nüfusu ortaya çıkarmaktır. Bu sayımda sadece erkek nüfus sayılmıştır. 1831 yılında yapılan ilk genel nüfus sayımından sonra 1844, 1852, 1856, 1866, 1881/82 ve 1905 gibi değişik tarihlerde bölgesel veya genel nüfus sayımları yapılarak, kayıtların güncel tutulmasına çalışılmıştır.

Bu çalışmada 1833 tarihli Divle Köyü nüfus defteri incelenmiş, XIX. yüzyılın ortalarında Divle Köyü'ne bağlı karyelerin sosyo-ekonomik yapısı üzerinde durulmuştur. Kayıtlara göre 1833 yılında Divle Köyü'ne bağlı "Kureyş-i Kebîr, Başlamışlı, Çat, Kureyş-i Sağır, Karamanî ve Berendi" adları ile 6 tane karyesi bulunmaktadır. Nüfus yoğunluğu genel olarak Divle Köyü'nün merkezinde bulunmaktadır. Köyün genelinde çekirdek aile yapısı görülmekte, hanelerde genellikle 1-3 arasında erkek yaşamaktadır. Yaş grafiğimizde 0-4 yaş arası çocuklar ve 30-34 yaş arası orta yaş grubunun yoğun olduğu görülmektedir. Hane reisleri çoğunlukla çiftçi ve çobanlardan oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Divle, sosyo-ekonomik, nüfus defteri, karye

THE STRUCTURE OF THE ECONOMIC AND SOCIAL OF DIVLE VILLAGE ACCORDING TO 1833 POPULATION BOOK

Abstract

The first census in the Ottoman Empire II. It was built between 1830 and 1831 in Mahmut period. The aim of this census is to determine the military

potential of the state and tax resources (especially the determination of taxpayers for the jizya to be taken from non-Muslims). Another aim is to reveal the Muslim and non-Muslim population living in the country. Only male population was counted in this census. After the first general census in 1831, regional or general population censuses were made on different dates such as 1844, 1852, 1856, 1866, 1881/82 and 1905 and the records were kept up to date.

In this study, the population book of Divle Village dated 1833 was examined. In the middle of the century, the socio-economic structure of the caves connected to the Divle Village was emphasized. According to the records, in 1833 the Divle Village ve Kureyş-i Kebîr, Start, Çat, Kureyş-i Sağîr and Berendi Köy has 6 houses with the names. Population density is generally located in the center of Divle Village. There is a core family structure throughout the village and there are usually 1-3 men living in households. In our age chart, it is observed that children between 0-4 years old and middle age group between 30-34 years old are intense. Households are mostly farmers and shepherds.

Key Words: Divle, socio-economic, population book, cot

GİRİŞ

Arapça nefis kelimesinin çoğulu olan nüfus, “nefis; ruh, can, hayat” anlamlarına gelip, bir coğrafyada yaşayan insanları ifade etmektedir. “Bir yerde oturan, ikamet eden” manasındaki sakinin çoğulu olan sükkân/sekene de nüfus karşılığında kullanılmaktadır.¹ Nüfus sayımları ise, toplumu meydana getiren fertlerin cinsiyet, yaş, meslek, din ve eğitim durumlarını ortaya koymaktadır. Toplumların sosyo-ekonomik tarihleri üzerine çalışma yapacak olan araştırmacılar açısından nüfus sayımlarının oldukça önemli olduğunu söyleyebiliriz.²

Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk dönemlerinde toprak yazımı ve nüfus tespiti için hazırlanan tahrir, avarız ve cizye defterlerinde sadece şahıs ve baba ismi yazılması, temettüat defterlerin ise sadece aile reisinin yazılı olması nedeniyle nüfus bilgilerinin değerlendirilmesinde bizlere yeterli bilgi sunamamaktadır.³

Osmanlı Devleti'nin nüfusuyla ilgili arşiv kaynakları, dönemlere göre farklılık göstermekte olup, klasik dönemle ilgili olan nüfus bilgileri tahrir defterlerinden çıkarılmaya çalışılırken, XIX. ve XX. yüzyıllarda ise bu durum yerini nüfus sayımına ait defterlere bırakmıştır. Osmanlı Devletinde modern manada ilk nüfus sayımı 1831 yılında yapılmıştır. Yapılan nüfus sayımının nedeni asker sayısını ve alınabilecek vergi miktarını belirlemektir.⁴ 1831 yılında yapılan nüfus sayımında Anadolu nüfusu; Müslüman 1.939.236, Reaya 230.519,

¹ Nebi Bozkurt, “Nüfus”, TDVİA, C.33, Ankara 2007, s. 293-298.

² Kazım Kartal & Serpil Sevim Kartal, “H.1256/M.1840-41 Tarihli Müslim Nüfus Defterlerine Göre Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) Kazası: Sosyo ekonomik Ve Demografik Yapısı”, *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Yenilikçi Yaklaşımlar*, C.2, Gece Akademi yay., Ankara 2018, s.113.

³ Kazım Kartal, “1848/1849 (1264) Tarihli Cizye Defterine Göre Kayseri'deki Rum ve Ermeni Nüfusun Sosyo-Ekonomik Yapısı”, *Kesit Akademi Dergisi*, S.9, Eylül 2017, s. 446-468

⁴ Kazım Kartal, Mustafa Ali Uysal “Tanzimat Öncesi İncir Kazasının Demografik Yapısı”, *Asos Journal The Journal of Acedemic Social Science (Akademik Sosyal Araştırma Dergisi)*, Sayı:81, Kasım 2018, s. 533.

TİDSAD

toplam ise 2.170.847, Rumeli de; Müslüman 500.697, Reaya 833.994, toplam 1.334.691 (Manastır, Niğbolu, Niş, Prizren, Selanik, Silistre, Siroz, Sofya, Üsküp, Vidin, Vize), Akdeniz adaları; Müslüman 12.175, Reaya 53.773, toplam 65.948, Kıbrıs; Müslüman 15.020, Reaya 29.184, toplam 44.204, Adalar toplam; Müslüman 27.195, Reaya 82.957, toplam 110.152; genel toplam Müslüman 2.467.128, Reaya 1.147.470, toplam 3.615.330 olarak belirlenmiştir. Ayrıca 1831 sayımı öncesi ve sonrası yapılan bir takım değişikliklerle çıkartılan nizamnamenin ülke dâhilinde merkezi bir nüfus kayıt sisteminin kurulmasını ve aynı zamanda nüfus değişikliklerinin düzenli olarak takip edilmesini sağlaması açısından önemlidir.⁵ 1831 yılından itibaren yapılan nüfus sayımları ile birlikte 1833 yılında Divle kazasında nüfus sayımlarının yapıldığı görülmektedir.

Çalışmamamıza esas defter, Başbakanlık Osmanlı Arşivinde NSF. Fon koduyla ve 03391 gömlek numarasıyla kayıtlı olan, 1833 Divle Köyü'nün nüfus defteridir. Nüfus defterinde Karamani, Kureyş-i Kebîr, Başlamışlı, Çat, Kureyş-i Sağîr, Berendi adlarında 6 tane karyesi bulunmaktadır. Nüfus defterinde erkek nüfusunun isimleri, eşkâlinin yanında verilen lakaplar ve meslekler ile bilgiler ile köyün erkek nüfusu ortaya çıkarılmıştır.

Divle Köyü'ne ait nüfus kayıt bilgilerinin yazılmaya başlandığı defterin kapağında "Divle Tebasının Nüfus Defteridir" yazısından sonra "Der Karye Nüfus Divle Tebaa Esbkeşan" ibaresinden sonra "Der Karye Karamani Tebaa Divle" ifadesi ile ve daha sonraki Kureyşi Kebir, Başlamışlı, Çat, Kureyşi Sağîr ve Berendi karyeleri için benzer ifadeler kullanılarak nüfus sayımı yapılmıştır.

Yazım işlerine imam ve muhtar gibi köyün önde gelen kişilerden başlanılmaktadır. Kişilerin genellikle isimlerinden önce sakal-bıyık rengi ve şekli gibi fiziki özellikleri engel durumu ya da mesleğinin belirtildiği, devamında baba ismi veya lakabıyla birlikte kendi isminin ve daha sonra "sinn" ibresiyle yaşının yazıldığı görülmektedir. Aile fertlerinin yazımının hane reisine yakınlık derecesine göre "oğlu, karındaşı (kardeşi), oğlunun oğlu, yeğeni, karındaşı oğlu, üvey oğlu, damadı, kayını" şeklinde aile içi konumunu belirterek yapıldığı tespit edilmektedir. Nüfus sayımı öncelikle askeri amaçla yapıldığı için yalnızca Müslüman erkek nüfusu sayımına tabii tutulmuştur.

DİVLE'NİN TARİHİ

Divle, coğrafi konum itibarıyla Haçlılar zamanında önemli bir merkez ve uğrak yeri olmuştur. Divle Karamanoğulları döneminde de önemini devam ettirmiştir. Karamanoğlu Fahr-üd Din Ahmet Bey'in burada yazları konaklamak ve av yapabilmek amacıyla saray yaptırdığı söylenmektedir.⁶ Saraycık Yaylası mevkiinde saray kalıntıları ve örenler ile antik yerleşim kalıntıları bulunmaktadır.⁷ Karamanoğulları ve Osmanlılar döneminde bugünkü Ayrancı ve çevresi Divle'nin çiftliği olarak kullanılmıştır. Kayıtlarda Fatih Sultan Mehmet'in iki oğlundan biri olan Cem Sultan'ın taht kavgası için kardeşi II. Beyazıt'la savaşıp mağlup olduktan sonra

⁵ Cem Behar, *Osmanlı İmparatorluğu'nun ve Türkiye'nin Nüfusu*, (Ed. Şevket Pamuk), C.2, TÜİK (DİE) Yay., Ankara 2011, s. 61-73.

⁶ Şikârî, *Karamannâme: Zamanın Kahramanı Karamanîler'in Tarihi*, haz. Metin Sözen - Necdet Sakaoğlu, İstanbul 2005, s.139.

⁷ İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi*, Yeni Kitap Basımevi, Konya, 1964, s.254

Rodos'a kaçarken Divle'de ki bu sarayda 2 yıl kadar saklandığı bildirilmektedir.⁸ Ulaşılabilen tahrir⁹ defterlerinde bakıldığında, 1500 yılından başlayarak bu yörede Salur Boyuna dahil Kuştimur Cemaatlerinin yoğun olarak yerleştiğini görüyoruz. Bu cemaatlerin yerleştiği köylerin birçoğunun köy, mahalle veya yayla vs. ismi ile varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Bu tarihlerde Kuştimur Cemaatleri şunlardır: Ağın, Buğdaylı, Geleri, Ereğli Şehri, Dökenek, Güzeller, Gözen, Haramzalı, İt Burnu, Kumcu, Kumrallar, Küçük, Taşkunlar Cemaati ya da Andı Kara Karyesi Kuştimurları, Yarımca, Yassıviran, Yenice, Eyüpler, Yıvai Kuştimur Davud Hacılar köylerinde bulunmaktadır. Atçeken gurupları içerisinde ise Söylemişli, Kurt Boğazı Melçik, Keşli, Saraylu Karyesi Çepnileri gibi köy ve cemaatler bulunmaktadır. Bunların birçoğunu barındıran Divle halkı ve çevresi bu aşiret ve cemaatlerden oluşmaktadır. Başlamışlı adı ile de bir aşiretin varlığını da biliyoruz.¹⁰

Divlenin eski bir köy olduğunun diğer bir kayıt ise mezarlıklardır. Türklerin ilk dönemlerde kullandığı balbal taşlarından bol miktarda bulunmaktadır. Köyün içinde her yerinde mezarlık bulunmaktadır. Bir tanesi de Bizans Mezarlığı kalıntıları vardır. Balbalların yanı sıra burada sürekli medrese, zaviye ve okulların bulunmasından çok sayıda sarıklı mezar taşları da vardır. Karamanoğulları döneminde Halil Efendi Medrese ve zaviyesinin varlığını biliyoruz.¹¹

Tarihi çok eski olan Divle, 16. Yüzyılda Eskiil Kazasına bağlıdır.¹² 1716 yılında çıkarılan fermanlarla Esbkeşan mukataasının iltizama verildiği görülmektedir.¹³ Kaza yapıldıktan sonra Divle'nin de içinde bulunduğu bu bölgeden farklı nedenlerle göç vermesi bölge nüfusunda düşüş meydana getirmiştir.¹⁴ Divle XIX. yüzyılda giderek önemini kaybetmiştir. Esbkeşan Mukataası içerisinde 4 kazadan biri olan Divle¹⁵, 1851 yılına kadar Esbkeşan kazasına daha sonra, uzaklığı sebebiyle Ereğli'ye bağlanmıştır.¹⁶ 27 Ağustos 1900 tarihli bir belgede; Saçıkaraklı Aşiretinin ikamet ettiği Konya Ereğli'sine bağlı Divle Nahiyesi'nde Orman olmadığı halde kendilerinden Orman vergisi alınmasının menî hususundaki arzuhalin tekraren Konya Valiliği'ne gönderildiği" geçmektedir.¹⁷1854 yılı Konya Salnamesinde, Konya Livası'nın ilçeleri sayılırken "Kureyş Maa Divle" olarak geçmektedir.¹⁸ En son olarak da kaza statüsü

⁸ https://www.karamandan.com/Koyler-DIVLE_UCHARMAN_KOYU-f62107.html (et: 02.01.2019).

⁹ Tahrir defterleri esas alınıp yapılan çalışmalar için bkz; Alaattin AKÖZ, "XVI. Asırda Lârende Kazası Hakkında", *I.Uluslararası Osmanlı Tahrir Defterleri Kongresi*, (Yayın: Osmanlı Araştırmaları/ Thejournal Of Ottoman Studies XIII), İstanbul, 1993, s. 99-136., Alaattin Aköz, "XVI. Asrın İlk Yarısında Aladağ Kazası(1501-1540)", *II. Uluslararası Osmanlı Tahrir Defterleri Kongresi*, Mart 1993, Erlangen/Almanya, (Yayın:Osmanlı Araştırmaları/The journal Of Ottoman Studies XVI), İstanbul, 1995, s. 67-84.

¹⁰ https://www.karamandan.com/Koyler-DIVLE_UCHARMAN_KOYU-f62107.html (et: 02.01.2019)

¹¹ https://www.karamandan.com/Koyler-DIVLE_UCHARMAN_KOYU-f62107.html (et: 02.01.2019).

¹² 387 Muhasebe Defteri, s. 231

¹³ İzzet Sak, *47 Numaralı Konya Şeriyeye Sicili (1128-1129/1716-1717)*, Tablet Yayınevi, Konya 2006, s.646.

¹⁴ Faruk Sümer, *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı Destanları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1992, s.111.

¹⁵ Mehmet Yılmaz, "Tanzimat Döneminde Yapılan Nüfus Sayımlarına Göre Kulu", *Göç ve Tarımın Şehri Kulu Sempozyumu Bildirileri*(19-21 Ekim 2012), Kitap Dünyası Yayınları, Konya 2013, s.86

¹⁶ Ereğli Kazası'na İlhakına ve Müdürlüğüne dair Belge Hicri 30.m. 1268, Miladi 15 Kasım 1951

¹⁷ Ereğli Kazası'na İlhakına ve Müdürlüğüne dair Belge Hicri 30.m. 1268, Miladi 15 Kasım 1951.

¹⁸ Adem Topkaya, "Salnâmelere Göre Konya Vilayeti(Sosyo-Ekonomik Ve Kültürel Yapı)", Konya, 2007, s.12.

düşürülmüş olup, bugünkü Karaman'ın Ayrancı ilçesine bağlı bir köy haline getirilmiştir.¹⁹ Osmanlı imparatorluğu zamanında da stratejik önemini koruyan Divle, devamlı olarak iskân edilmiş ve Divle Sancağı önemli bir merkez olmuştur.²⁰

İKTİSADİ YAPISI

1833 yılında 3391 numaraları nüfus defterine göre; Divle köyünün ekonomisinin temelinde çiftçilik bulunmaktadır. Çok fazla ticaretle uğraşan bir kesim yok Çilingir (Kırca Sakallı Ali yaşı da 48) ve Köşger (Kırca Sakallı Mehmet yaşı da 55) mesleklerini 1'er kişi yapmaktadır.

a. Meslekler

Tablo 1: 3391 Numaralı Nüfus Defterine Göre 1833 Yılında Divle Köyü'nde bulunan Meslekler²¹

	Çiftçi	Asker	Çoban	İmam	Muallim-i Sıbyan	Muhtar	Hatib	Talebe	Ayan-İ Kaza-Yi Mezbur	Çilingir	Köşker
Merkez	64	17	1	6	4	0	2	1	1	1	1
Berendi	18	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0
Karamani	9	3	3	1	1	1	0	0	0	0	0
Kureyş-i Kebîr	12	0	10	2	0	1	0	1	0	0	0
Kureyş-i Sağîr	13	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0
Başlamışlı	6	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0
Çat	3	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Genel	125	26	20	12	5	3	2	2	1	1	1

Tabloda gösterilen meslekler sadece hane reislerine ait mesleklerdir. Hane reislerinin babaları, hane reislerinin babalarının babaları yani hane reislerinin dedelerinin meslekleri lakaplar kısmında incelenmiştir.²²

Tabloya göre 1833 yılında Divle Köyü'nde en çok görülen meslek çiftçilik. Çiftçilik mesleği en fazla merkezde yapılırken; daha sonra Berendi, Kureyş-i Sağîr, Kureyş-i Kebîr,

¹⁹ Mehmet Yılmaz, "Tanzimat Döneminde Yapılan Nüfus Sayımlarına Göre Kulu", *Göç ve Tarımın Şehri Kulu Sempozyumu Bildirileri(19-21 Ekim 2012)*, Kitap Dünyası Yayınları, Konya 2013, s.86

²⁰ 387 *Muhasebe Defteri*, s. 231

²¹ BOA, NFS.d.,03391, s. 1-63

²² Bkz. Tablo 5: 3391 Numaralı Nüfus Defterine Göre Divle Köyü'nde Kullanılan Lakaplar.

TİDSAD

Karamani, Başlamışlı ve Çat karyeleri gelmektedir. Çat karyesinin dışında diğer yerlerin ‘İmam’ları bulunmaktadır. Her karyenin muhtarı olmamakla birlikte, olan 3 tane muhtarın da muhtemelen muhtarı olmayan karyelere de muhtarlık yaptıkları düşünülmektedir. Divle Köyü'nün tamamına bakıldığında Merkez 4 ve Karamani karyesinde 1 adet ‘Muallim-i Sıbyan’ bulunurken; başka hiçbir karyesinde muallim bulunmamaktadır. Genel bir yorum yapıldığında okuma-yazma oranının düşük olduğu görülmektedir. Köşkerlik (bir tür ayakkabı diken kimse) mesleğini de sadece 1 kişi yapmaktadır.

1833 yılında Divle genelinde toplamda 26 kişi askerlik görevindedir. Defterde askerlerin bir kısmının yaşı yazılmışken, bir kısmının ise yaşları hakkında bilgi verilmemiştir. Diğer bir durum ise; askerlik yapan kişilerin nerelerde askerlik yaptıkları hakkında bilgiler verilmemiştir.

İÇTİMAİ YAPISI

a. Hane, Nüfus ve Eşkâl Dağılımı

Tablo 2: 3391 Numaralı Nüfus Defterine Göre 1833 Yılında Divle Köyü'nün Hane, Nüfusu ve Eşkâli²³

	Merkez	Berendi	Karamani	Kureyş-1	Kebir	Kureyş-1	Sağır	Başlamışlı	Çat	Genel
Kara Sakallı	160	29	17	17	16	3	5			247
Kırca Sakallı	92	20	5	13	5	2	3			140
Emred	48	18	20	14	4	4	0			108
Ter Bıyık	54	13	12	7	4	3	3			96
Ak Sakallı	37	10	10	7	7	3	1			75
Şabb-ı Emred	73	0	0	0	0	0	0			73
Köse Sakallı	34	5	7	11	4	3	1			65
Kara Bıyıklı	39	3	2	6	3	2	0			55
Sarı Sakallı	30	8	5	6	1	2	0			52
Kumral Sakallı	21	10	3	6	6	3	1			50
İnce Bıyıklı	22	3	6	2	2	0	0			35
Sarı Bıyıklı	15	3	5	3	2	1	0			29
Kösece Sakallı	5	0	0	0	0	0	0			5
Müzellif Sakallı	1	4	0	0	0	0	0			5
Kumral Bıyıklı	2	0	0	1	1	0	0			4
İnce Kara Bıyıklı	3	0	0	0	0	0	0			3
Kır Sakallı	2	1	0	0	0	0	0			3
İnce Sakallı	1	0	1	0	0	0	0			2

²³ BOA, NFS.d.,03391, s. 1-63

Kırca Bıyıklı	2	0	0	0	0	0	0	2
İnce Sarı Bıyıklı	1	0	0	0	0	0	0	1
Kara Köse Sakallı	0	1	0	0	0	0	0	1
Köse Sarı Sakallı	1	0	0	0	0	0	0	1
Küt Sakallı	1	0	0	0	0	0	0	1
Sarı Kumral Sakallı	1	0	0	0	0	0	0	1
Belirtilmemiş	364	87	64	59	37	17	13	641

Sadece erkek nüfusun sayıldığı 1833 sayımında Divle Köyü'nde 683 hanede 1689 erkek nüfus yaşamaktadır. En fazla hane sayısı Divle Köyü'nün merkezinde bulunmaktadır. 250 kişi kara sakallı, 140 kişi kırca sakallı, 106 kişi emred, 95 kişi ter bıyık, 75 kişi ak sakallı, 72 kişi şabb-ı emred, 62 kişi köse sakallı, 50 kişi kumral sakallı, 49 kişi sarı sakallı, 47 kişi kara bıyıklı, 34 kişi ince bıyıklı, 29 kişi sarı bıyıklı, 5 kişi kösece sakallı, 5 kişi müzellif sakallı, 4 kişi kumral bıyıklı, 3 kişi ince kara bıyıklı, 3 kişi kır sakallı, 2 kişi ince sakallı, 2 kişi kırca bıyıklı, 1 kişi ince sarı bıyıklı, 1 kişi kara köse sakallı, 1 kişi sarı köse sakallı, 1 kişi küt sakallı, 1 kişi sarı kumral sakallıdır. Belirtilmemiş kısım ise; emred ve şabb-ı emreden daha küçük olan çocukları ifade etmektedir.

Nüfus yoğunluğu bakımından ilk sırada olan Divle Köyü'nün merkezinden sonra, 215 kişi ile Berendi, 156 kişi ile Karamani, 152 kişi ile Kureyş-i Kebîr, 92 kişi ile Kureyş-i Sağır, 27 kişi ile Çat karyeleri gelmektedir. Kara sakallı, kırca sakallı, emred, ter bıyıklı, ak sakallı, şabb-ı emred, köse sakallı, kumral sakallı, sarı sakallı, kara bıyıklı, ince bıyıklı, sarı bıyıklı, kösece sakallı sayısı bakımından ilk sırada olan yer Divle merkezidir. Müzellif sakallı olan 5 kişiden 4'ü Berendi karyesinde yaşamaktadır. Kara köse sakallı olan bir kişi de yine Berendi karyesinde bulunmaktadır.

b. İsimler

Tablo 3: 3391 Numaralı Nüfus Defterine Göre 1833 Yılında Divle Köyünde En Çok Kullanılan İsimler²⁴

	Merkez	Berendi	Karaman	Kureyş-1	Kebîr	Kureyş-1	Sağır	Balamışlı	Çat	Genel		Merkez	Berendi	Karaman	Kureyş-1	Kebîr	Kureyş-1	Sağır	Balamışlı	Çat	Genel
Mehmed	217	40	30	25	13	6	4	335	Abdülmuttalib	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Mustafa	117	40	22	11	10	3	10	213	Emin	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Ali	75	32	16	16	8	5	4	156	İbiş	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	3
İbrahim	74	11	7	11	7	4	3	117	Salih	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Halil	64	8	7	7	10	0	0	96	Seyid	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Osman	48	8	13	5	3	2	2	81	Abbas	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Ahmed	35	6	6	17	9	4	0	77	Abdulvahab	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Hüseyin	42	12	8	5	1	3	1	72	Abdülcelil	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Hasan	37	14	4	7	6	1	0	69	Arif	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Süleyman	41	3	9	1	3	7	1	65	Muhammed	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
İsmail	32	1	4	6	5	0	0	48	Abdi	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ömer	26	4	1	5	2	0	0	38	Abdi El-Celil	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Veli	21	3	6	3	0	0	0	33	Abdulkadir	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Musa	21	2	0	7	2	0	0	32	Abdüllatif	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Memiş	14	4	3	0	1	0	0	22	Abidin	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Durmuş	15	1	1	0	3	0	0	20	Akif	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Halil İbrahim	10	2	0	5	0	1	0	18	Battal	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Bekir	13	0	0	1	0	0	0	14	Bedreddin	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Yusuf	12	1	0	1	0	0	0	14	Eyüb	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Mahmud	6	2	5	0	0	0	0	13	Hasan Ali	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Abdurrahman	6	4	0	0	0	0	0	10	Hasan Mehmet	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
İsa	7	0	2	0	0	0	0	9	Hüdaverdi	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Nasuh	7	0	2	0	0	0	0	9	Kerim	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Abdullah	3	0	0	1	2	0	1	7	Melik	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Davud	6	0	0	0	0	0	0	6	Murtaza	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Abdulfettah	0	1	2	2	0	0	0	5	Musa	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Abdülkerim	1	0	0	3	1	0	0	5	Muttalib	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Mehmed Ali	4	0	1	0	0	0	0	5	Müslüm	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Mesud	2	3	0	0	0	0	0	5	Müstehib	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Nebi	3	0	1	1	0	0	0	5	Naim	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Bekreş	0	0	0	0	0	4	0	4	Nurullah	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Dede	1	0	0	2	1	0	0	4	Resul	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Hamza	0	0	2	1	0	1	0	4	Sanullah	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

²⁴ BOA, NFS.d.,03391, s. 1-63

Hasan Hüseyin	2	2	0	0	0	0	0	4	Şaban	1	0	0	0	0	0	0	1
İshak	1	0	1	0	0	2	0	4	Şakir	1	0	0	0	0	0	0	1
Receb	1	0	0	3	0	0	0	4	Şemseddin	0	1	0	0	0	0	0	1
Yunus	4	0	0	0	0	0	0	4	Yahya	1	0	0	0	0	0	0	1
Abdülhamid	0	0	1	2	0	0	0	3	(Boş)	2	0	1	2	0	0	1	6

3391 numaralı defterdeki bilgiler dikkate alındığında Divle Köyü'nde 74 farklı isim içerisinde en çok kullanılan isim 334 adetle Mehmet'tir. Mehmet isminin en çok Divle merkez ve Berendi de kullanıldığı görülmektedir. Daha sonra 212 adet Mustafa, 155 adet Ali, 118 adet İbrahim, 95 adet Halil, 81 adet Osman, 75 adet Ahmet, 72 adet Hüseyin, 69 adet Hasan, 65 adet Süleyman, 48 adet İsmail, 38 adet Ömer, 33 adet Veli, 32 adet Musa, 22 adet Memiş, 20 adet Durmuş, 18 adet Halil İbrahim, 14 'şer adet Bekir ve Yusuf, 13 adet Mahmut, 10 adet Abdurrahman, 9'ar adet İsa ve Nasuh, 7'şer adet Abdullah, 6 adet Davut, 5'er adet Abdülfettah, Abdülkerim, Mehmet Ali, Mesut ve Nebi, 4'er adet Bekreş, Dede, Hamza, Hasan Hüseyin, İshak, Recep, Yunus, 3'er adet Abdülmuttalip, Abdülhamit, Emin, İbiş, Salih ve Seyit, 2'şer adet Abbas, Abdülvahap, Abdülcelil, Arif, Muhammet, 1'er adet Abdi, Abdülkadir, Abdüllatif, Abidin, Akif, Bedrettin, Eyüb, Hasan Ali, Hasan, Mehmet, Hüdaverdi, Kerim, Melik, Murtaza, Musa, Muttalib, Müslüm, Naim, Nurullah, Resul, Sanullah, Şaban, Şakir, Şemseddin, Yahya isimlerinin kullanıldığı görülmektedir.

c. Aile İçindeki Nüfus Dağılımı

Aile fertlerinin yazımının hane reisine yakınlık derecesine göre "oğlu, karındaşı (kardeşi), oğlunun oğlu, yeğeni, karındaşı oğlu, üvey oğlu, damadı, kayını" şeklinde aile içi konumunu belirterek yapıldığı tespit edilmektedir.

Tablo 4: 3391 Numaralı Nüfus Defterine Göre Divle Köyünün Hane Reisi Dahil Hane İçindeki Konumu²⁵

	Hane Reisi	Oğlu	Kardeşi	Üvey Oğlu	Damadı	Torunu	Yeğeni	Kardeşinin Üvey Oğlu	Kuzeni	Veledani
Merkez	435	387	101	35	1	12	30	0	0	5
Kureyş-i Kebîr	69	58	13	1	0	3	7	0	0	0
Karamani	50	68	25	0	0	0	12	0	0	1
Kureyş-i Sağır	37	34	10	2	0	4	4	1	0	0

²⁵ BOA, NFS.d.,03391, s. 1-63

Başlamışlı	15	22	5	0	0	0	1	0	0	0
Berendi	68	93	30	1	0	9	12	0	1	1
Çat	9	11	4	0	0	0	3	0	0	0
Genel	683	673	188	39	1	28	69	1	1	7

Tablo'ya göre hane reisi, oğlu, kardeşi (karındaşı), üvey oğlu, damadı, torunu (oğlunun oğlu), yeğeni (kardeşinin oğlu), kardeşinin üvey oğlu, kuzeni (emmi oğlu) ve veledani ile 10 ayrı bölümde incelenmiştir. Merkezde 435 kişi ile en fazla hane reisi bulunurken; en az 9 kişi ile en az hane reisinin bulunduğu yer Çat Karye'sidir. En çok erkek evlat yine merkezde bulunurken ikinci sırada Berendi Karye'si gelmektedir.

d. Lakaplar

İncelemiş olduğumuz 1833 yılı Müslim nüfus defterinde hane reislerinin adlarının yanında farklı lakaplarda yer almaktadır. Bu lakaplar gruplandırılarak tasnif edilebilir. Çünkü lakaplardan bir kısmı etnik, dini ve asker unvanlı olduğu gibi; diğerleri de eşkal, engel, meslek, menşei, sosyal durum bildiren lakaplar şeklinde de olabilmektedir. Yaptığımız tabloda öncelikle lakapların hangi karyede kaç tane olduğu daha sonra başka bir tabloda lakapların gruplandırılması yapılmıştır.

	Merkez	Berendi	Karamani	Kureyş-1	Kebir Kureyş-1	Sağır	Başlamışlı	Çat	Genel		Merkez	Berendi	Karamani	Kureyş-1	Kebir Kureyş-1	Sağır	Başlamışlı	Çat	Genel
Hacı	137	9	5	4	1	1			157	Taşçı	3								3
Molla	43	9	5	4	7			3	71	Ağa	1	1							2
Kara	46	8	4	4				2	64	Ak			2						2
Deli	20		4	2					26	Alim	2								2
Köşger	20	1	4	1					26	Çatal					2				2
Türkmen	13	1							14	Çoban				2					2
Mısırlı	12								12	Dişli	2								2
Sarı	6	3		2	1				12	Dölek	2								2
Kel	7	3	1						11	Emeksiz	2								2
Koca	10				1				11	Evliya	2								2
Köse	8			3					11	Feraset				2					2
Küçük	6	5							11	Gazi		2							2
Topal	9		1			1			11	Hafız	2								2
Arab	4	5			1				10	İnat				2					2
Kör	5		5						10	İslamboli	2								2
Saatçi	10								10	Kara Kuzu	2								2
Yek-Çeşm	7	1		1		1			10	Kayserili	2								2
Zade	9								9	Kethüda	2								2
A'rac	6	1	1						8	Kısır	2								2

Çalık	6	1	1					8	Ormanacı	2							2
Kantaşlı	8							8	Otaman	2							2
Efendi	8							8	Parmaksız	2							2
Helvacı	7							7	Sarı Kaşlı	2							2
Karamani	3	4						7	Sarık		1		1				2
Bakırcı	6							6	Sarraf	2							2
Çopur	4	1			1			6	Şişman				2				2
Etekli	6							6	Tabak	2							2
İnce		4		2				6	Taraşçı	2							2
Kara Köse	6							6	Tekaüd		2						2
Kibar			6					6	Telli	2							2
kurd	4			2				6	Teymurcu	2							2
Külahçı	6							6	Turan		2						2
Kara Donlu	5							5	Usta	2							2
Kasap	5							5	Yanaklı	2							2
Koç	4			1				5	Aba	1							1
Koyuncu	5							5	Aksaraylı	1							1
Seyyid	5							5	Arızalı	1							1
Uzun	2		3					5	Ateş	1							1
Bakkal	4							4	Büyük	1							1
Bosnalı	4							4	Çalı	1							1
El-Hac	4							4	Çamcı				1				1
Göde	2		2					4	Çantacı	1							1
Hatip	4							4	Çatlak	1							1
İkiz				4				4	Çingil	1							1
Karcı	4							4	Çolak		1						1
Kızıtaşlı	4							4	Çöğürücü	1							1
Kulak	4							4	Çömlekçi	1							1
Kumarcı	4							4	Çulha					1			1
Mü'min		4						4	Diyar	1							1
Sofu	4							4	Eşmeli	1							1
Solak	3					1		4	Fakı					1			1
Şehirli	3	1						4	Gariban	1							1
Tat	3			1				4	Gencebaş					1			1
Tülü	4							4	Haridli	1							1
Uçuk	4							4	Hızır					1			1
Urum			4					4	Katırcı	1							1
Altı Parmak		1	2					3	Kızııl	1							1
Baba	3							3	Koçu					1			1
Benli	3							3	Kolu kısa	1							1

Cevcek		3						3	Kulu	1							1
Çiftçi	2	1						3	Kuru	1							1
Ehli	3							3	Mumcu		1						1
Hükkam	3							3	Ocak			1					1
İlçi	3							3	Öküz	1							1
İmam	3							3	Sakar				1				1
Kara Gözlü	2	1						3	Salmacı	1							1
Kaya Delici	3							3	Tahta Sakal	1							1
Kayıkcı	3							3	Taraş	1							1
Kolsuz			3					3	Tulumcu	1							1
Kuyumcu	3							3	Yeğan	1							1
Kuzgun	3							3	Yezid	1							1
Makaracı	3							3	Yolcu	1							1
Mavi	3							3	Yörük	1							1
Purudlu	3							3	Yumuk	1							1

Tablo 5: 3391 Numaralı Nüfus Defterine Göre Divle Köyü'nde Kullanılan Lakaplar²⁶

Tabloda en çok kullanılan lakaplardan en az kullanılan lakaplara doğru bir sıralama yapılmıştır. 149 tane lakabı 845 kişi kullanmıştır. En çok kullanılan Hacı lakabı 137 kişi ile merkezde, 9 kişi Berendi'de, 5 kişi Karamani'de, 4 kişi Kureyş-i Kebîr'de, 1'er kişi Kureyş-i Sağîr ve Başlamışlı karyelerinde kullanılmıştır. Sadece 1'er kişinin kullandığı ‘‘aba, Aksaraylı, arızalı, ateş, büyük, çalı, çamcı, çantacı, çatlak, çingil, çolak(sakat), çöğürücü(çöğür çalan), çömlekçi, çulha(dokumacı), diyar, Eşmeli, fakı, gariban, gencebaş, Haridli, hızır, katırcı, kızıl, koçu, kolu kısa, Kulu, kuru, mumcu, ocak, öküz, sakar, salmacı, tahta sakal, taraş(tarla, bağ, bahçe gibi yerlerden toplanan üründen artakalanlar), tulumcu, yeğan(birler,tekler), yezid, yolcu, yörük, yumuk’’ lakaplarıdır.

²⁶ BOA, NFS.d.,03391, s. 1-63. Nüfus defterleri ve cizye defterleri kaynak olarak kullanılıp lakaplar ve vergiler ile ilgili yapılan çalışma örnekleri ile ilgili bkz: Kazım Kartal, ‘‘Tanzimat Süresince Diyarbakır'ın Sosyal Ve Ekonomik Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme (1847/1848)’’, Edit: Oktay Bozan & Hakan Asan vd., *Tanzimat'tan Günümüze Diyarbakır*, C.1, Manas Yay., Ankara 2019, s.191-225.; Kazım Kartal, Mustafa Ali Uysal, ‘‘Cizye Defterlerine Göre 19. Yüzyıl Ortalarında Diyarbakır'da Yaşayan Gayrimüslimlerin Demografik ve İktisadi Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme’’, Edit: İbrahim Özcoşar, Ali Karakaş vd., *Osmanlıdan Günümüze Diyarbakır*, Ensar yay., İstanbul 2018, s.223-256.; Mustafa Ali Uysal & Kazım Kartal, *19. Yüzyılın İlk Yarısında Ağlasun ve İncir Kazalarının Sosyal ve İktisadi Yapısı (1830-1850)*, Gece Akademi, Ankara 2018., s.110., Hava Selçuk, ‘‘Niğde'de İlk Nüfus Sayımı (23 Şevval 1246/ 6 Nisan 1831)’’, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6/2, 2013, s.1263-1284.

Tablo 6: 3391 Numaralı Nüfus Defterine Göre Divle Köyü'nde Dini, Eşkal, Engel, Meslek, Menşei, Sosyal Durum Bildiren Lakaplar²⁷

Dini Durum Bildiren Lakaplar		Eşkal Bildiren Lakaplar		Engel veya Sakatlık Bildiren Lakaplar		Meslek Bildiren Lakaplar				Menşei veya Uyrak Bildiren Lakaplar		Sosyal Durum Bildiren Lakaplar			
1	Hacı	1	Kara	1	Deli	1	Köşger	25	Çamcı	1	Türkmen	1	Zade	25	Feraset
2	Molla	2	Sarı	2	Topal	2	Saatçi	26	Çantacı	2	Mısırlı	2	Etekli	26	İnat
3	Koca	3	Kel	3	Kör	3	Helvacı	27	Çöğürücü	3	Arab	3	Kıbar	27	Kara Kuzu
4	Seyyid	4	Köse	4	Yek-Çeşm	4	Bakırcı	28	Çömlekçi	4	Kantaşlı	4	kurd	28	Otaman
5	Efendi	5	Küçük	5	A'rac	5	Külahçı	29	Çulha	5	Karamani	5	Kara Donlu	29	Sarık
6	El-Hac	6	Çopur	6	Çalık	6	Kasap	30	Katırcı	6	Bosnalı	6	Koç	30	Tabak
7	Hatip	7	İnce	7	Tat	7	Koyuncu	31	Mumcu	7	Kıztaşlı	7	İkiz	31	Telli
8	Mü'min	8	Kara Köse	8	Altı Parmak	8	Bakkal	32	Salmacı	8	Urum	8	Karcı	32	Turan
9	Sofu	9	Uzun	9	Kolsuz	9	Çiftçi	33	Tulumcu	9	Purudlu	9	Kulak	33	Aba
10	Alim	10	Göde	10	Gazi	10	Hükkam			10	İslamboli	10	Kumarcı	34	Ateş
11	Evliya	11	Benli	11	Kısır	11	İmam			11	Kayserili	11	Solak	35	Çalı
12	Hafız	12	Kara Gözlü	12	Parmaksız	12	Kaya Delici			12	Aksaraylı	12	Şehirli	36	Çingil
13	Fakı	13	Ak	13	Arızalı	13	Kayıkcı			13	Eşmeli	13	Tülü	37	Diyar
		14	Dişli	14	Çatlak	14	Kuyumcu			14	Haridli	14	Uçuk	38	Gariban
		15	Sarı Kaşlı	15	Çolak	15	Makaracı			15	Kulu	15	Baba	39	Gencebaş
		16	Şişman	16	Kolu kısa	16	Taşçı			16	Yörük	16	Cevcek	40	Hızır
		17	Yanaklı	17	Yumuk	17	Çoban					17	Ehli	41	Koçu
		18	Büyük			18	Kethüda					18	İlçi	42	Ocak
		19	Kızıl			19	Ormancı					19	Kuzgun	43	Öküz
		20	Kuru			20	Sarrafi					20	Mavi	44	Sakar
		21	Tahta Sakal			21	Taraşçı					21	Ağa	45	Taraş
						22	Tekaüd					22	Çatal	46	Yeğan
						23	Teymurcu					23	Dölek	47	Yezid
						24	Usta					24	Emeksiz	48	Yolcu

²⁷ BOA, NFS.d.,03391, s. 1-63, meslekler ile ilgili yapılan çalışmalar için bkz; Doğan Yörük, "H.1259/ M.1843 Tarihli Cizye Defterlerine Göre Kayseri'de Rum Ve Ermeniler", *Turkish Studies*, C.8, 2013, 439-466, Doğan Yörük & Aynur Karadoğan, "Çayan Derbendinde Demografik Eğilimler (1840-1845)", *History Studies*, C.7, S.3, 2015, s.167-190, Kazım Kartal, "19. Yüzyıl Ortalarında İstanbul'da Bir Semt: Kuzguncuk", *Tidsad*, S.12, Eylül 2017, s. 381-395., Mustafa Ali Uysal, Kazım Kartal, *XIX. Yüzyılın ilk yarısında Ağlasun ve İncir Kazalarının Sosyal ve İktisadi Yapısı (1830-1850)*, Gece Akademi, Ankara 2018, s.114. vd. Aziz Altı, *Osmanlıdan Cumhuriyete Sarız (1865-1990)*, Karahan Kitabevi, Adana 2017.

Dini durum bildiren lakapların en başında hacı lakabı gelmektedir.²⁸ Hacı lakabından sonra Molla lakabı çok kullanılmıştır.²⁹

Eşkal bildiren lakaplar genellikle kişinin ten rengi; Kara, Sarı, Ak, Kızıl. Fiziki özelliğine göre; Kel, Köse, Küçük, İnce, Kara Köse, Uzun, Benli, Göde, Kara Göz, Dişli, Sarı Kaşlı, Şişman, Yanaklı, Büyük, Kuru, Tahta Sakal olarak belirlenmiştir. "Kara" lakabı en çok kullanılan lakaplar arasındadır.³⁰

Engel (Özür) bildiren lakaplar ise ya doğuştan; Tat, Altı Parmak, Kolu Kısa ya da sonradan herhangi bir sebepten dolayı; Deli, Topal, Kör, Yek-çeşm, Çalık, Kolsuz, Gazi, Parmaksız, Arızalı, Çatlak, Çolak, Yumuk oluşmuş lakaplardır. Aralarında en fazla kullanılan lakap "Deli" lakabıdır.³¹

Meslek bildiren lakaplar da genellikle baba meslekleridir. Köşker, Saatçi, Helvacı, Bakırcı, Külahçı, Kasap, Koyuncu, Bakkal, Hükkam, Kaya Delici, Kayıkçı, Kuyumcu, Makaracı, Taşçı, Kethüda, Ormancı, Sarraf, Taraşçı, Tekaüd, Teymurcu, Usta, Çamcı, Çantacı, Çöğürücü, Çömlekçi, Çulha, Katırcı, Mumcu, Salmacı, Tulumcu, İmam.

Menşei bildiren lakaplarda; Türkmen, Mısırlı, Arab, Kantaşlı, Karamani, Bosnalı, Kıztaşlı, Urum, Purudlu, İslamboli, Kayserili, Aksaraylı, Eşmeli, Haridli, Kulu, Yörük Divle köyüne başka yerlerden gelerek iskan ettikleri görülmektedir. Yani köyün bu tarihlerde göç aldığı görülmektedir. Bu lakaplar arasında en fazla "Türkmen" lakabı kullanılmıştır.³²

Sosyal durum bildiren lakaplar da soyluluk bildiren "Zade", davranış şekline göre "Kibar", giyim şekline göre "Kara Donlu", hayvan özelliklerine göre "Kurd, Tülü, Kuzgun, Kara Kuzu, Öküz" lakaplardır. Aralarında en fazla kullanılan "Zade" lakabıdır.³³

²⁸ Lakapların sayısı bakımından ayrıntılı bilgi için Bkz. Tablo 5: 3391 Numaralı Nüfus Defterine Göre Divle Köyü'nde Kullanılan Lakaplar.

²⁹ Lakapların sayısı bakımından ayrıntılı bilgi için Bkz. Tablo 5: 3391 Numaralı Nüfus Defterine Göre Divle Köyü'nde Kullanılan Lakaplar.

³⁰ Lakapların sayısı bakımından ayrıntılı bilgi için Bkz. Tablo 5: 3391 Numaralı Nüfus Defterine Göre Divle Köyü'nde Kullanılan Lakaplar.

³¹ Lakapların sayısı bakımından ayrıntılı bilgi için Bkz. Tablo 5: 3391 Numaralı Nüfus Defterine Göre Divle Köyü'nde Kullanılan Lakaplar.

³² Lakapların sayısı bakımından ayrıntılı bilgi için Bkz. Tablo 5: 3391 Numaralı Nüfus Defterine Göre Divle Köyü'nde Kullanılan Lakaplar.

³³ Lakapların sayısı bakımından ayrıntılı bilgi için Bkz. Tablo 5: 3391 Numaralı Nüfus Defterine Göre Divle Köyü'nde Kullanılan Lakaplar.

SONUÇ

1833 yılında Divle'de merkezden hariç 6 ayrı karye bulunmaktadır. Berendi, Karamani, Kureyş-i Kebir, Kureyş-i Safir, Başlamışlı ve Çat karyelerinin buradaki nüfus oranları ile sosyal durumları kaydedilmiştir. Genellikle 0-4 yaş arası çocukların ölümlerinin yoğun olarak yaşandığı görülmektedir. Bu durum bize aslında bu dönemde salgın bir hastalık olabileceğini düşündürmektedir. Diğer ölümlerin ise 15-19 yaşlarındaki gençlerde görülmesidir. Bu durum ise bize genç kişilerin askerde olup savaşa katılıp hayatlarını kaybettikleri düşünülmektedir. Eğitim açısından bakıldığında ise sadece merkezde 4 tane merkezde 1 tane de Karamani karyesinde muallim bulunması merkez hariç diğer yerlerde eğitim seviyesinin düşük olduğunu bizlere göstermektedir.

Köyün ekonomisinin temelinde çiftçilik yatmaktadır. İkinci meslek olarak da hayvancılığa bağlı olarak çobancılığı seçmişlerdir. Köyde çok fazla zanaat çeşitliliği olmamasına rağmen defterdeki hane reislerinin baba meslekleri bir çok meslek ile uğraşıldığı görülmektedir. Burada görülen ise çoğu kişi babasının mesleğini devam ettirmemektedir.

Sonuç olarak nüfus defterleri sadece demografik açıdan değil sosyal ve iktisadi açıdan da bizlere önemli bilgiler vermektedir. Mesleklere bakılarak o dönemde orada yaşayan halkın refah seviyesi hakkında bilgi verilebilir. Ayrıca doğum ve ölüm oranları karşılaştırılarak o dönemde bölgedeki ani ölümler üzerine genel değerlendirme yapmak mümkündür. Lakaplar ise bizlere nüfus sayımının yapıldığı coğrafyadaki insanların sosyal konumu hakkında bilgiler vermektedir.

1833 Osmanlı Devleti'nin nüfus sayımına göre Divle Köyü'nün iktisadi ve içtimai yapısı incelenmiştir. Görüldüğü gibi Nüfus Defterleri önemli yerel bilgileri içermektedir. Bu yüzden yöre tarihi-nin aydınlatılabilmesi için araştırmacılar tarafından değerlendirilerek bilim dünyasının hizmeti-ne sunulmasında fayda vardır. Osmanlı kent tarihi çalışan araştırmacıların Nüfus defterlerini incelemesi gerektiği ve bu defter çeşitlerine bakmadan sağlıklı verilerin ortaya konulmayacağı kanaatindeyiz. Bundan sonraki çalışmalarla, bu konuda ortaya koyduğumuz bilgilerin bir üst seviyeye çıkarılması en büyük arzumuzdur.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

BOA, NFS.d.,03391

387 Muhasebe Defteri

Salnâmeler

Hicri 1268

Kitap ve Makaleler

Altı Aziz, *Osmanlıdan Cumhuriyete Sarız (1865-1990)*, Karahan Kitabevi, Adana 2017.

Alköz Alaattin, "XVI. Asırda Lârende Kazası Hakkında", *I.Uluslararası Osmanlı Tahrir Defterleri Kongresi*, (Yayın: Osmanlı Araştırmaları/ Thejournal Of Ottoman Studies XIII), İstanbul, 1993, s. 99-136.

TİDSAD

- Aköz Alaattin, "XVI. Asrın İlk Yarısında Aladağ Kazası(1501-1540)", *II. Uluslararası Osmanlı Tahrir Defterleri Kongresi*, Mart 1993, Erlangen/Almanya, (Yayın:Osmanlı Araştırmaları/The journal Of Ottoman Studies XVI), İstanbul, 1995, s. 67-84.
- Behar, Cem, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ve Türkiye'nin Nüfusu*, (Ed. Şevket Pamuk), C.2, TÜİK (DİE) Yay., Ankara 2011, s. 61-73.
- Bozkurt, Nebi, "Nüfus", TDVİA, C.33, Ankara 2007, s. 293-298.
- Kartal, Kazım, "19. Yüzyıl Ortalarında İstanbul'da Bir Semt: Kuzguncuk", *Tidsad*, S.12, Eylül 2017, s. 381-395.
- Kartal, Kazım, "1848/1849 (1264) Tarihli Cizye Defterine Göre Kayseri'deki Rum Ve Ermeni Nüfus'un Sosyo-Ekonomik Yapısı", *Kesit Akademi Dergisi*, S.9, Eylül 2017, s. 446-468.
- Kartal, Kazım, Kartal, Serpil Sevim, "H.1256/M.1840-41 Tarihli Müslim Nüfus Defterlerine Göre Karahisar-I Develi (Yeşilhisar) Kazâsı: Sosyo-ekonomik ve Demografik Yapısı", *Sosyal, Beşeri Ve İdarî Bilimler Alanında Yenilikçi Yaklaşımlar* Cilt 2, Gece Akademi, s.113-130.
- Kartal, Kazım, UYSAL Mustafa Ali "Tanzimat Öncesi İncir Kazasının Demografik Yapısı", *Asos Journal The Journal of Acedemic Social Science (Akademik Sosyal Araştırma Dergisi)*, Sayı:81, Kasım 2018, s. 533-553.
- Kartal, Kazım, "Tanzimat Süresince Diyarbakır'ın Sosyal Ve Ekonomik Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme (1847/1848)", Edit: Oktay Bozan & Hakan Asan vd., *Tanzimat'tan Günümüze Diyarbakır*, C.1, Manas Yay., Ankara 2019, s.191-225.
- Kartal, Kazım, Mustafa Ali Uysal, "Cizye Defterlerine Göre 19. Yüzyıl Ortalarında Diyarbakır'da Yaşayan Gayrimüslimlerin Demografik ve İktisadi Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme", Edit: İbrahim Özcoşar, Ali Karakaş vd., *Osmanlıdan Günümüze Diyarbakır*, Ensar yay., İstanbul 2018, s.223-256.
- Konyalı, İbrahim Hakkı, *Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi*, Yeni Kitap Basımevi, Konya, 1964.
- Sak, İzzet, *47 Numaralı Konya Şeriyeh Sicili (1128-1129/1716-1717)*, Tablet Yayınevi, Konya.
- Selçuk, Hava, "Niğde'de İlk Nüfus Sayımı (23 Şevval 1246/ 6 Nisan 1831)", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6/2, 2013, s.1263-1284
- Sümer, Faruk, *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı Destanları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1992.
- Şikârî, Karamannâme: Zamanın Kahramanı Karamanîler'in Tarihi, haz. Metin Sözen - Necdet Sakaoglu, İstanbul 2005.
- Topkaya, Adem, "Salnamelere Göre Konya Vilayeti (Sosyo-Ekonomik Ve Kültürel Yapı)", Konya, 2007.
- Uysal Mustafa Ali, KARTAL, Kazım, *XIX. Yüzyılın ilk yarısında Ağlasun ve İncir Kazalarının*

Sosyal ve İktisadi Yapısı (1830-1850), Gece Akademi, Ankara 2018.

Yılmaz, Mehmet, “Tanzimat Döneminde Yapılan Nüfus Sayımlarına Göre Kulu”, Göç ve Tarımın Şehri Kulu Sempozyumu Bildirileri(19-21 Ekim 2012),Kitap Dünyası Yayınları, Konya 2013, s.81-132.

Yörük Doğan & KARADOĞAN Aynur, “Çayan Derbendi’nde Demografik Eğilimler (1840-1845)”, *History Studies*, C.7, S.3, 2015, s.167-190.

Yörük Doğan, “H.1259/ M.1843 Tarihli Cizye Defterlerine Göre Kayseri’de Rum Ve Ermeniler”, *Turkish Studies*, C.8, 2013, s.439-466.

İnternet

https://www.karamandan.com/Koyler-DIVLE_UCHARMAN_KOYU-f62107.html